

**Archeologisch vooronderzoek
Melle – Begijnenwegel/Driesstraat**

Natasja Reyns en Jordi Bruggeman

Bornem
2011

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 012

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2010/352
Datum aanvraag: 27/09/2010
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Melle, Begijnenwegel

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2011/175
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Melle, Begijnenwegel

Opdrachtgever: Matexi nv, Franklin Rooseveltlaan 180, B-8790 WAREGEM en Hyboma nv, Wilgenlaan 39, B-8610, KORTEMARK

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Terreinwerk: Natasja Reyns en Marijke Derieuw

Administratief toezicht: Ruimte en Erfgoed Oost-Vlaanderen, Nancy Lemay, Gebroeders Van Eyckstraat 4-6, B-9000 GENT

Rapportage: All-Archeo bvba

Determinaties: dra. Natasja Reyns en Marijke Derieuw

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

© All-Archeo bvba, 2011

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde Ruimte en Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	7
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
2.1 Afbakening studiegebied.....	9
2.2 Aard bedreiging.....	10
2.3 Onderzoeksopdracht	11
3 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
3.1 Landschappelijke context.....	13
3.1.1 Topografie.....	13
3.1.2 Hydrografie.....	13
3.1.3 Bodem.....	13
3.2 Beschrijving gekende waarden.....	14
3.2.1 Historische gegevens.....	14
3.2.2 Archeologische voorkennis.....	16
3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	17
4 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
4.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
4.2 Bodem.....	19
4.2.1 Opbouw.....	20
4.2.2 Gaafheid terrein	21
4.3 Archeologische vondsten.....	21
4.3.1 Situering binnen het onderzoeksgebied.....	21
4.3.2 Steentijd.....	21
4.3.3 Nieuwe - nieuwste tijd.....	21
4.3.4 Onbepaald.....	22
4.4 Archeologische sporen.....	22
4.4.1 Situering binnen het onderzoeksgebied.....	22
4.4.2 Bespreking sporen.....	22
4.4.3 Structuren.....	25
4.5 Afgebakende sites.....	25
4.6 Besluit.....	25
5 WAARDERING.....	27
5.1 Fase 1.....	27
6 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	29
7 AANBEVELINGEN.....	31
7.1 Adviezen.....	31
8 BIBLIOGRAFIE.....	33
8.1 Publicaties.....	33
8.2 Websites.....	33
9 BIJLAGEN.....	35
9.1 Lijst van afkortingen.....	35

9.2 Glossarium.....	35
9.3 Archeologische periodes.....	35
9.4 Plannen en tekeningen.....	35
9.5 CD-rom.....	35

1 Inleiding

Naar aanleiding van de geplande realisatie van een nieuwe verkaveling door Matexi nv en Hyboma nv, werd door het Ruimte en Erfgoed, een prospectie met ingreep in de bodem, door middel van proefsleuven geadviseerd.

Deze opdracht werd op 22 september 2010 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk verloopt in twee fasen (Fig. 1), waarvan de eerste plaats vond van 18 oktober tot en met 22 oktober 2010, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Jordi Bruggeman en Marijke Derieuw. De tweede fase werd uitgevoerd op 26 mei 2011. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen, zodat een advies wordt uitgebracht over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied, of bepaalde zones hierbinnen en het definiëren van eventuele sites die in de toekomst volledig onderzocht dienen te worden alvorens die zones vrijgegeven kunnen worden.

Dit verslag geeft de resultaten weer van het onderzoek van fase 1 en 2 en de hieraan gekoppelde adviezen.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Ruimte en Erfgoed.

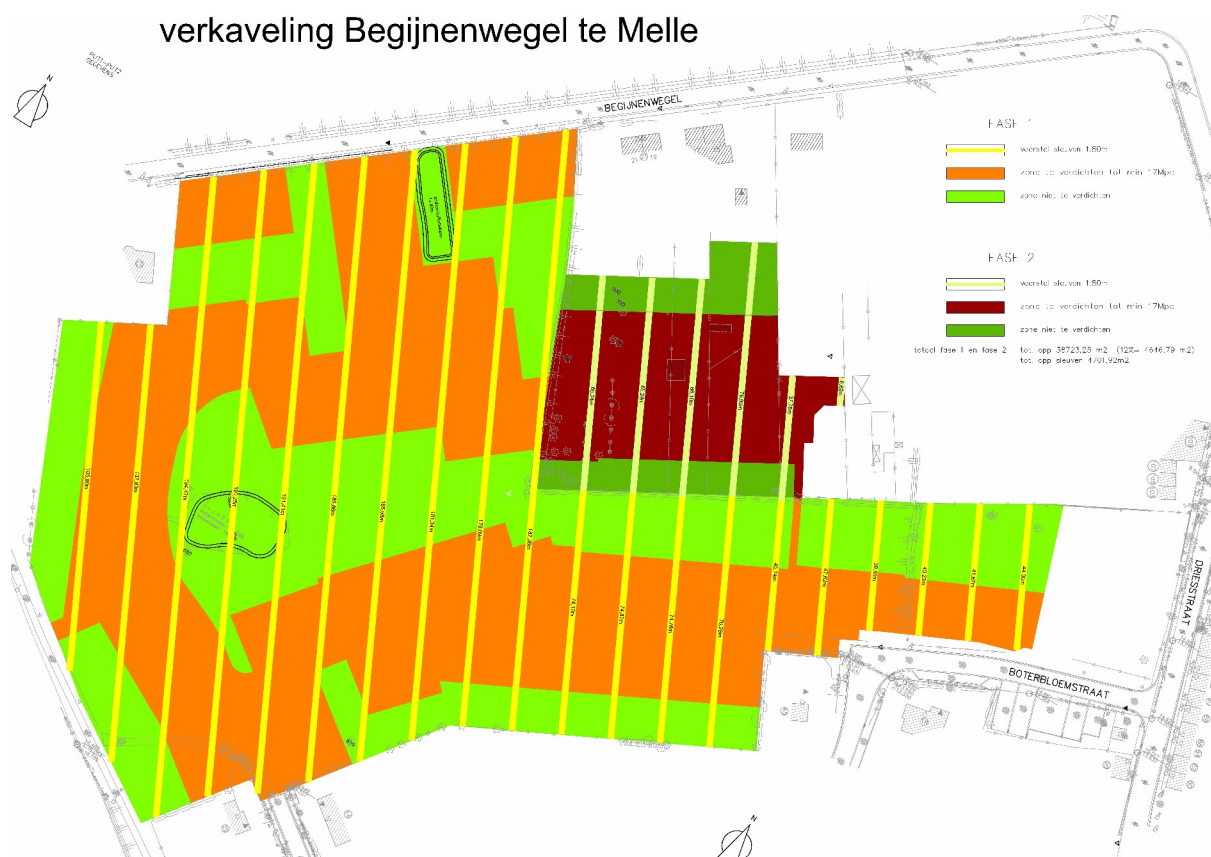

Fig. 1: Aanduiding van de fasen

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Antwerpen, gemeente Melle, deelgemeente Melle (Fig. 2), percelen 288F, 293C2, 293D2, 293E, 293W, 294B, 295, 296, 297D, 297E, 310D, 310E, 312, 313A en 314D2 (kadaster Melle, 1ste afdeling, sectie B). Het onderzoeksgebied beslaat een oppervlakte van circa 4 ha en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

Fig. 2: Situeringplan
(<http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:GemMelleLocation.png>)

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Oost-vlaanderen
 - Locatie: Melle
 - Plaats: Begijnenwegel - Driesstraat - Boterbloemstraat - Pinksterbloemstraat
 - Toponiem: Dries - Grote Elsdries
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 174169; 218097
 - 174245; 218023
 - 174155; 218028
 - 174193; 217992

Het projectgebied (Fig. 3) is gelegen aan de noordwestelijke rand van de dorpskern en wordt ingesloten door de Begijnenwegel, de Driesstraat, de Boterbloemstraat, de spoorweg Gent-Brussel en een verkaveling in het zuiden. Het bodemgebruik was akker- en grasland. In het westen van het terrein is een waterbassin aanwezig.

Fig. 3: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

2.2 Aard bedreiging

Mataxi nv en Hyboma nv, wensen op het terrein, op heden in gebruik als akker- en grasland, 70 woningen te realiseren (Fig. 4). Dit project omvat twee fasen. Dit gaat gepaard met een verstoring van het archeologisch bodemarchief.

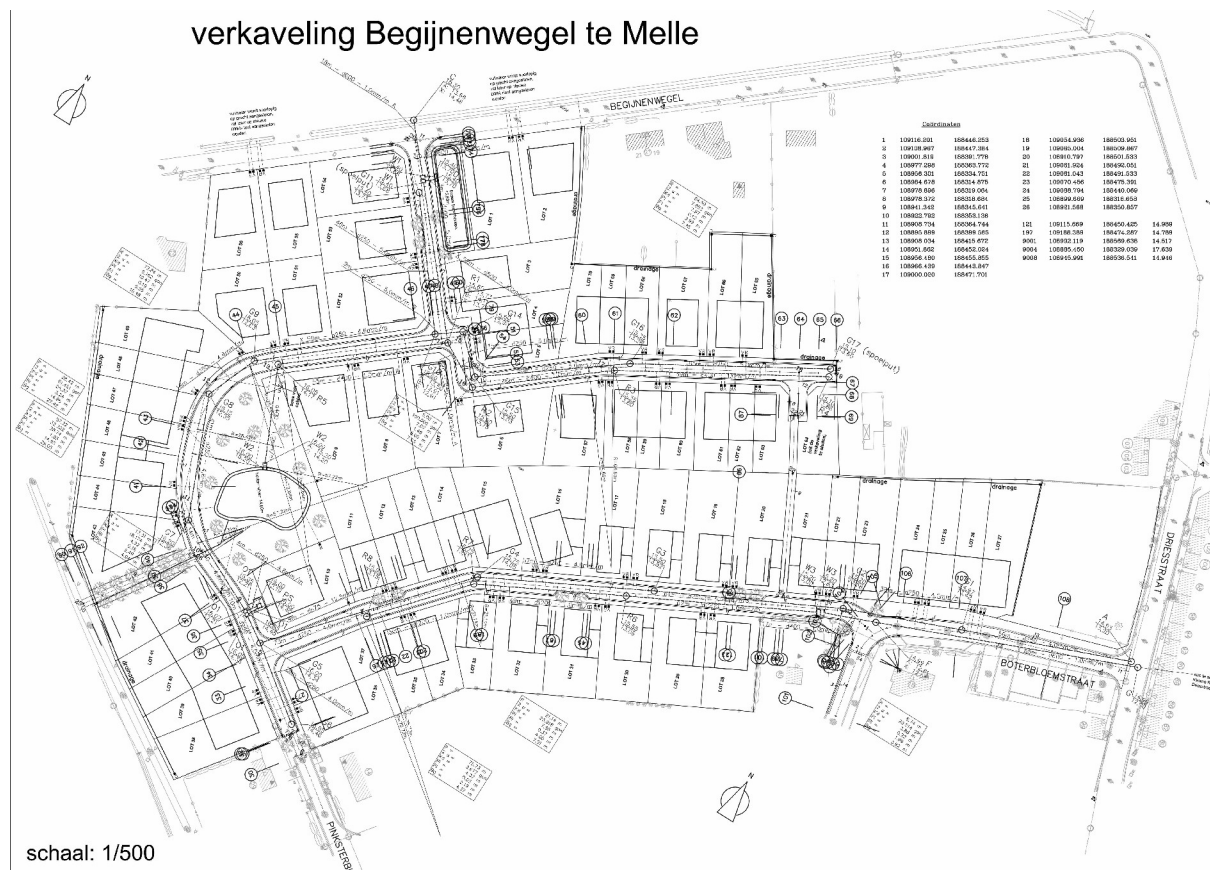

Fig. 4: Inplantingsplan

2.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen, zijnde bijvoorbeeld het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek.

Een aantal vragen dienden in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- op welke wijze kan een archeologisch onderzoek best ingepast worden in de werken?

3 Beschrijving referentiesituatie

3.1 Landschappelijke context

3.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen tussen 15 en 17,5 m TAW (Fig. 5). Binnen het eigenlijke projectgebied kan gezien worden dat het terrein zeer geleidelijk afhelt van het noordoosten naar het zuidwesten. Het zuidelijk deel is min of meer komvormig. Ten oosten van het onderzoeksgebied is de alluviale vlakte van de Schelde gelegen (max. 5 à 6 m TAW). Op de topografische kaart is verder nog ter hoogte van de onderzoekszone het toponiem Dries aanwezig.

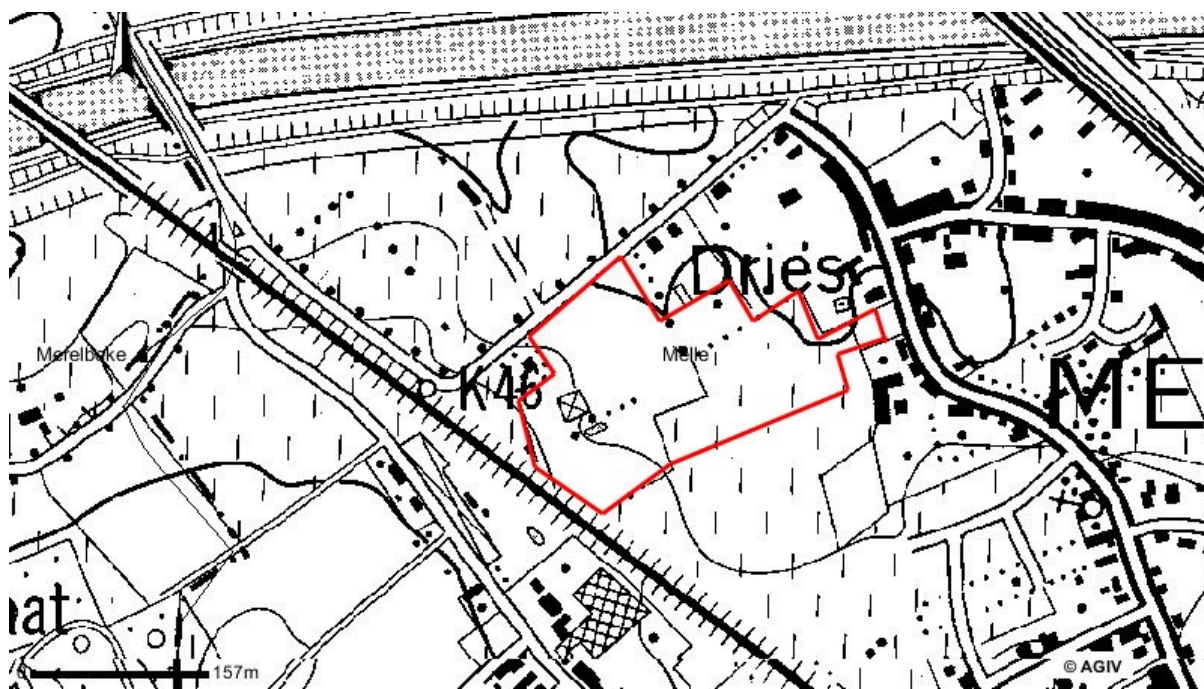

Fig. 5: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

3.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen binnen het Beneden-Scheldebekken, in het bijzonder de subhydrografische zone van de Schelde/Ringvaart van sas van Merelbeke tot monding Oude Schelde (excl.). Ten noorden is de kunstmatige waterloop Ringvaart gelegen, die uitmondt in de in het oosten gelegen Schelde.

3.1.3 Bodem

De geologische ondergrond bestaat in het noorden uit het Lid van Merelbeke (GeMe), een formatie uit het Tertiair, gekenmerkt door blauwgrijze tot donkergrijze klei, dunne zandlensjes, organisch materiaal en pyrietachtige concreties. In het zuiden bestaat de geologische ondergrond uit het Lid van Vlierzele (GeVl), een formatie uit het Tertiair, gekenmerkt door groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk zandsteenbankjes, en glauconiet- en glimmerhoudend.¹ Het Kwartaire dek heeft een dikte van minder dan 5 m.²

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

² Bomans 2006

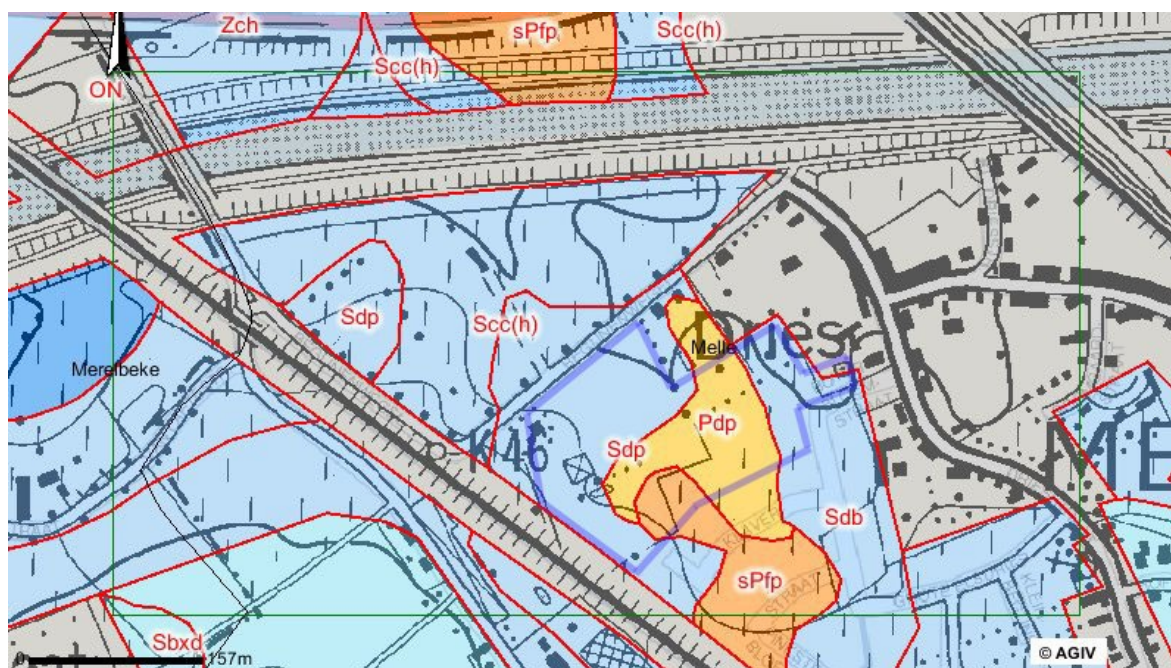

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

De bodem op de plaats van het projectgebied is op de bodemkaart weergegeven als:

- Sdp: Matig natte lemige zandbodem zonder profiel (W en NW);
- Sdb: Matig natte lemige zandbodem met weinig duidelijke structuur B horizont (NO);
- Pdp: Matig natte licht zandleembodem zonder profiel (centraal);
- sPfp: Zeer natte licht zandleembodem met zandsubstraat op geringe diepte (ZW).

In een kleine zone in het noordoosten wordt de bodem weergegeven als bebouwde zone (OB), maar hiervan kan verondersteld worden dat de bodem behoort tot een van de bodems aanwezig in het onderzoeksgebied (Sdb) (Fig. 6). Een infiltratiestudie wees uit dat de permanente grondwatertafel zich iets dieper bevindt dan weergegeven op de bodemkaart.³

3.2 Beschrijving gekende waarden

3.2.1 Historische gegevens

De gemeente Melle is gelegen aan de rechteroever van de Beneden-Schelde. De strook alluviale gronden gaat snel over in een typisch dekzandlandschap met licht glooiend reliëf, dat op enkele plaatsen een hoogte van circa 26 m bereikt. Parallel met de Schelde werd een onderdeel van de Romeinse aardeweg Asse-Gent aangelegd, een aftakking van de heirbaan Edingen-Utrecht. Gedeelten van deze oude verbindingsweg bleven in het huidig stratenpatroon bewaard, onder meer in het verstedelijkte dorpscentrum dat centraal in de gemeente ligt, in de nabijheid van de samenvloeiing van de Gondebeek of Molenbeek met de Schelde. Ongetwijfeld bleef de Schelde gedurende lange tijd de voornaamste verkeersader.

Naast de Oude Brusselse Weg werd kort voor het Oostenrijkse tijdvak (1713-1795) werd de brede rechtlijnige Brusselse steenweg getrokken die de gemeente eveneens over de volledige lengte doorsnijdt. In het dorpscentrum ontwikkelde de steenweg zich tot hoofdstraat. Parallel met de steenweg volgde in de 19de eeuw de aanleg van de spoorlijnen Gent-Mechelen en Gent-Brussel. In de 20ste eeuw werden nog een aantal belangrijke verkeersaders aan de gemeente toegevoegd zoals de autoweg E40, de ringvaart en de Gentse ringweg R4.

³ Bomans 2006

Prehistorische en Romeinse archeologische vondsten tonen aan dat Melle reeds zeer vroeg bewoond was. Aan de Gondebeek werden aanwijzingen gevonden voor het bestaan van een paaldorp uit het neolithicum. De oudste vermelding is "villa Millinio", en gaat terug op bronnen van 830. Het is afkomstig van "Melinion", een prehistorische nederzettingsnaam ontstaan uit de persoonsnaam Melinos.

In de vroege middeleeuwen had de Gentse St.-Baafsabdij bezittingen te Melle die echter verloren gingen. De stichting van een parochiekerk toegewijd aan de H. Martinus tussen 700 en 800, op een verhevenheid naast de Schelde, wordt aan hen toegeschreven. De huidige parochiekerk bevindt zich op dezelfde plaats aan de rand van de dorpskern. Door het huwelijk van Hildegardis van Melle met Rudolf van Schelderode in 1214, hoorde Melle bij het land van Rode in de kasselrij van het land van Aalst. Op het eind van de 14de eeuw ging de heerlijkheid Melle over op het geslacht van Drongen (ook van Kortrijk genaamd).

Naar deze familie verkreeg de heerlijkheid en hun heerlijk kasteel ook de benaming "Cortrosine". Het kasteel van de heren van Melle was gelegen aan de Gondebeek en de Geraardsbergse steenweg nabij Gontrode, op een "motte" met brede ringgracht. In de 16de-17de eeuw raakte het kasteel vervallen en werd het vervangen door een boerderij. De hoeve verdween en de site werd in 1904 sterk verstoord door de aanleg van de spoorlijn Brussel-Oostende.

Afgezien van de vroege bewoning omtrent de koutergronden nabij het hof van Cortrosine werden ook elders in Melle aanwijzingen gevonden voor het bestaan van een oude nederzetting, namelijk meer noordwaarts in de wijk Zwaanhoek bij de Schelde, nabij het verdwenen "Goed te Olfene". Deze hoeve wordt in een document van 964, naast het dorp "Mella" met kerk, vermeld als een bezitting van de Gentse St.-Pietersabdij. De oorsprong van het woord "Olfne" zou op een prehistorische nederzetting wijzen. In de vroege middeleeuwen zou nabij deze hoeve ook een woonkern bestaan hebben die nooit tot eigenlijk dorp evolueerde.

Naast de verscheidene kasteelparken met vijvers en kasteel heeft Melle ook nog bunkers uit de jaren 1930, aan de grens met Wetteren, die deel uitmaken van de verdedigingslinie ten zuiden van Gent tussen de Schelde (Wetteren) en de Leie (Deinze).⁴

Fig. 7: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

⁴ <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21354>

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied voor een groot deel onbebouwd is, en het bodemgebruik voornamelijk bestaat uit landbouwgrond en bos. In het westen, ter hoogte van de vijver, kan een gebouw vastgesteld worden (Fout: Bron van verwijzing niet gevonden). Ter hoogte van de onderzoekszone is verder het gehucht 'Grooten Hels Driesch' gesitueerd.

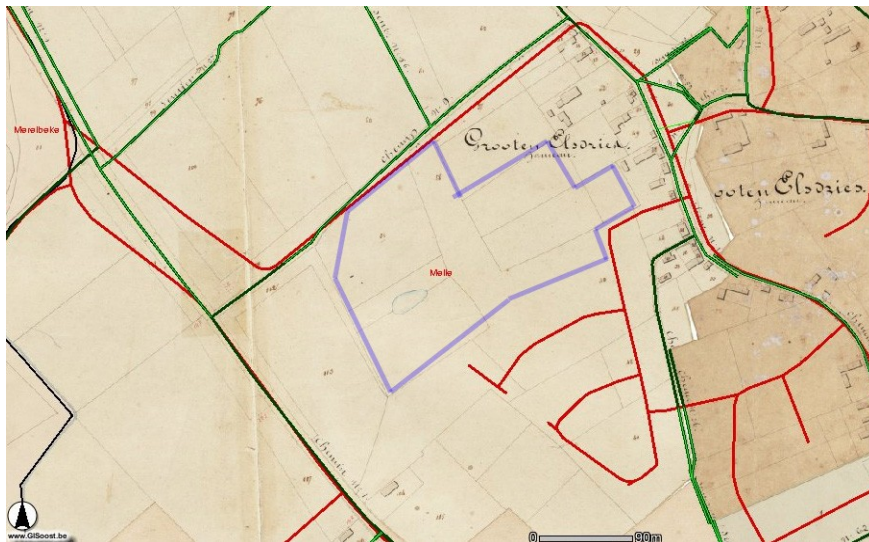

Fig. 8: Atlas van de Buurtwegen (<http://www.gisoost.be>)

Op de latere Atlas der buurtwegen uit ca. 1841 wordt dit 'Grooten Elsdries'. De vijver in het zuidwesten kan ook hier gezien worden (Fig. 8). In de nieuwste tijd was ter hoogte van de vijver een bloemisterij aanwezig (zie Fig. 5), bestaande uit een klein serrencomplex, dat nu afgebroken is.

Er zijn in de 20ste eeuw in de omgeving een aantal woningen (wijken) bijgekomen die het landschap sterk aangetast hebben. Ook de recente verkeersinfrastructuur heeft het ruimtelijk beeld sterk aangetast.

3.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied is volgens de Centraal Archeologische Inventaris slechts één site aanwezig (Fig. 9):

- CAI 32378: Zone met middeleeuwse bewoningssporen. Dit omvat volgende elementen uit de inventaris bouwkundig erfgoed: 36301 (burgerhuizen), 36299 (burgerhuizen), 36297 (kasteel de varens), 32296 (huizen in eenheidsbebouwing).

Het gaat meer specifiek om de volgende relictten:

- 36301 (burgerhuizen): Zwaantjesstraat 21-23. Twee bloemistenwoningen van hetzelfde type. Alleenstaande burgerhuizen van twee bouwlagen en drie traveeën, onder schilddak (Vlaamse pannen, parallel met de straat), van ca. 1900.
- 36299 (burgerhuizen): Zwaantjesstraat 1-3. Twee burgerhuizen die samen één bouwblok van twee verdiepingen vormen bestaande uit een zijdelings aan de straat palend diephuis van vier traveeën en een rechts aanpalend kleiner enkelhuis van drie traveeën, onder een schilddak (kunstleien, parallel met de straat), uit het einde van de 19de eeuw.
- 36297 (kasteel de Varens): Varingstraat 23. Omgrachte voormalige buitenplaats in een park aan de Gontrode Heirweg. Vroeger via de Zwaantjesstraat verbonden met de

Brusselse steenweg nabij het verdwenen Scheldeveer aan de Zwaanhoeklos. Huidige kasteelnaam afgeleid van de wijknaam Vaerinck. Op de Ferrariskaart (1771-1778) "Blauw casteelken" genaamd. Het vroegere kasteel binnen een driekwartronde walgracht zou in 1642 gebouwd zijn door een Gentenaar. Advocaat E. Canaert liet mogelijk in 1816 het kasteel in empirestijl liet aanpassen, tegelijk met de bouw van de ijskelder. Baron de St-Genois des Mottes liet het kasteel ca. 1902 vergroten. Later nog licht aangepast door de aangetrouwde familie Verplancke de Diepenhede.

36296 (huizen in eenheidsbebouwing): Varingstraat 11-15. Een dubbel- en twee enkelhuizen in eenheidsbebouwing van één bouwlaag en respectievelijk drie, drie en twee traveeën, met zadeldak (Vlaamse pannen, parallel met de straat), uit de tweede helft van de 19de eeuw.

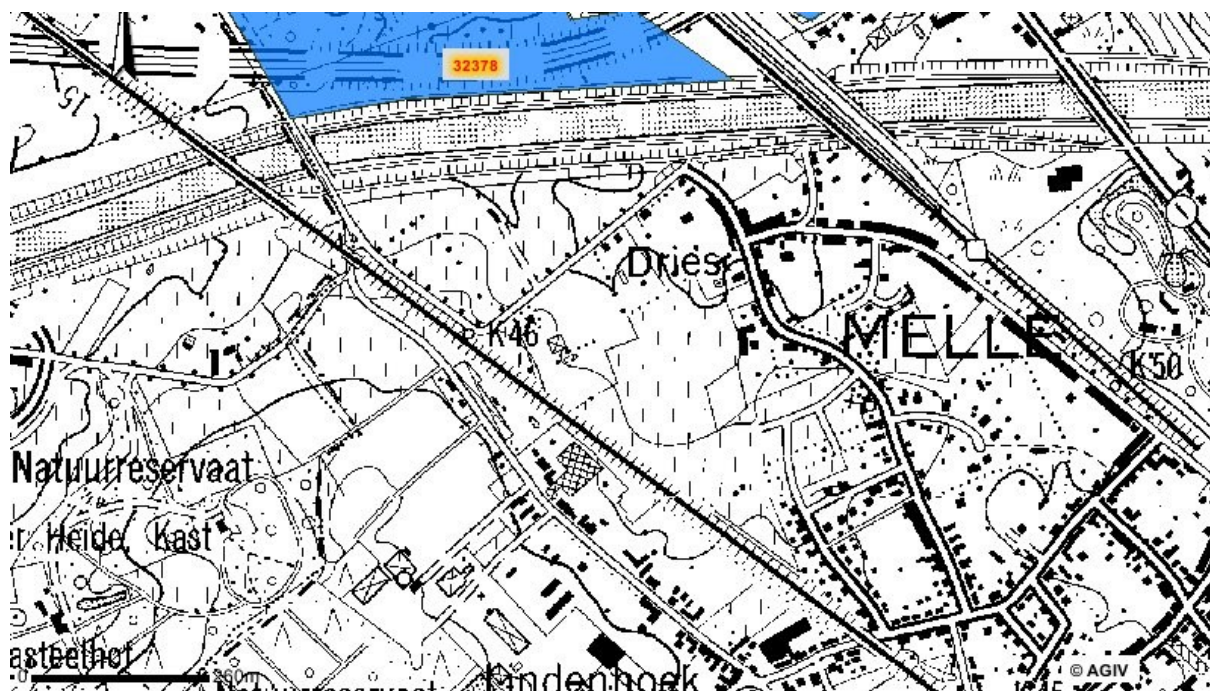

Fig. 9: CAI (<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai>)

3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

De omgeving van het projectgebied bevat slechts enkele gekende archeologische waarden. Het enige dat in de omgeving wordt vermeld is een 'zone met middeleeuwse bewoningssporen'. In de nabijheid (oosten) is verder een oude heirbaan gesitueerd. De omgeving van het onderzoeksgebied is, afgaande op oud cartografisch materiaal, lange tijd landbouwgebied en bos geweest.

De bodem is opgebouwd uit lemig zand en zandleem, met een eerder slechte waterhuishouding. Nochtans lijkt de archeologische potentie voor het gebied eerder hoog, vooral voor wat betreft de middeleeuwen en later, gezien het gebied gelegen is langs de alluviale vlakte van de Schelde en de aanwezigheid van het toponiem (Els)Dries.

Op basis van het bureauonderzoek kon de intactheid van het archeologisch erfgoed moeilijk ingeschat worden. Toch zijn er een aantal elementen die kunnen wijzen op de (plaatselijke) aantastingen van het archeologisch erfgoed: zo was er een bloemisterij gevestigd nabij de vijver (W), die sterke verstoringen kan veroorzaken. Daarnaast werd in de 19de eeuw ten westen van het onderzoeksgebied een talud aangelegd voor een spoorweg (Gent-Brussel), die mogelijk ook

plaatselijk het bodemarchief heeft aangetast (vergraving, compactie). Er zijn dus vooral recente verstoringen te verwachten in het westen van het terrein.

4 Resultaten terreinonderzoek

4.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12 % van het te prospecteren terrein. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed.

Alle sporen, werkputten minstens één representatief profiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen, en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 4 ha (of 39950,42 m²), opgedeeld in 2 fasen, respectievelijk 34729,72 m² (fase 1) en 5220,70 m² (fase 2). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Fase 1:
 - Onderzoekbare zone: 29912,73
 - ♦ Te onderzoeken zone = 12 % of 3589,53 m²
 - Onderzochte oppervlakte: 3598,22 m²
 - ♦ Aantal aangelegde werkputten: 24
 - ♦ Aantal aangelegde kijkvensters: 0
- Fase 2:
 - Onderzoekbare zone: 4448,70
 - ♦ Te onderzoeken zone = 12 % of 533,85 m²
 - Onderzochte oppervlakte: 600 m²
 - ♦ Aantal aangelegde werkputten: 5 (546 m²)
 - ♦ Aantal aangelegde kijkvensters: 1 (54 m²)

De niet onderzoekbare zones omvatten in de eerste plaats het aanwezige waterbassin in het westen van het terrein, met daarrond een drassige zone. Een tweede niet onderzoekbare zone is het aanwezige fietspad in het zuidwesten, waarvan de doorgang gevrijwaard werd. Verder waren er in het oosten nog een aantal bestaande grachten aanwezig en bevond er zich in het uiterste oosten van het terrein nog hoog struikgewas. In deze zone werd getracht om toch nog een werkput aan te leggen in een open zone, met name werkput 24. Tot slot waren in het noordoosten van het terrein nog enkele gebouwen en afsluitingen aanwezig.

4.2 Bodem

Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het archeologisch niveau zich op circa 30 tot 60 cm onder het maaiveld, tussen 14,29 en 16,41 m TAW. De diepte van het archeologisch niveau was het geringst in het noorden en westen van het terrein. De leesbaarheid van de bodem was matig tot goed, en werd vooral gehinderd door de natte eigenschap van de bodem, in hoofdzaak te situeren in het oosten en zuiden van het terrein. Deze vaststellingen kunnen gerelateerd worden aan de informatie verkregen van de bodemkaart (zie hoger).

4.2.1 Opbouw

Zoals hierboven werd aangehaald, is er een tweedeling te onderscheiden in de bodemgesteldheid ter hoogte van het onderzoeksgebied. Daarom wordt per 'zone' een profiel besproken. Kenmerkend voor de noordelijke en westelijke zone is het profiel in werkput 14 (Fig. 10). Dit profiel bestaat bovenaan uit een A-horizont en is gelegen op een dunne B-horizont. Deze rust op zijn beurt op de C-horizont, die bovenaan sterk geroerd is door bioturbatie.

Fig. 10: WP14 PR1

Het profiel ter hoogte van werkput 23 toont dan weer de bodemopbouw in het zuidelijke en oostelijke deel van het terrein (Fig. 11).

Fig. 11: WP23 PR1

In het profiel van werkput 23 is opnieuw een A-horizont te zien, gelegen op een dikke B-horizont. Dit rust op zijn beurt op de C-horizont die in deze zone plaatselijk gekenmerkt wordt

door een zeer lichte, bijna witte, kleur. Dit is mogelijk een gevolg van de nattere eigenschappen van de bodem, waardoor een proces van uitloging in gang gezet wordt.

4.2.2 Gaafheid terrein

Over het grootste deel van het terrein was het bodemarchief vrij goed bewaard. Uit de studie van de opbouw van de bodem ter hoogte van het terrein valt op dat de B-horizont in de zuidelijke en oostelijke zone veel dikker is dan ter hoogte van de noordelijke en westelijke zone. Dit wijst er mogelijk op dat het terrein in het verleden genivelleerd werd. Toch lijkt hierbij het aanwezige bodemarchief niet geschaad te zijn, aangezien een restant van deze B-horizont nog steeds aanwezig is.

4.3 Archeologische vondsten

In totaal werden 24 fragmenten van voorwerpen ingezameld, waarvan 22 in geregistreerde sporen.

Categorie	Subcategorie	Steentijd	Nieuwe tijd - nieuwste tijd	Onbepaald	Totaal
Aardewerk	Vaatwerk		7		7
	Bouwmateriaal		9		9
Glas	Vaatwerk		1		1
	Bouwmateriaal		3		3
Organisch materiaal	Steenkool		1		1
Steen	Lei		1		1
	Silex	1		1	2
Totaal		1	22	1	24

De grootste materiaalcategorie is aardewerk met vaatwerk en bouwmateriaal. Verder is ook de categorie glas goed vertegenwoordigd met eveneens vaatwerk en bouwmateriaal. De overige categorieën omvatten organisch materiaal met steenkool en steen, vertegenwoordigd door lei en silex.

4.3.1 Situering binnen het onderzoeksgebied

De meeste vondsten werden aangetroffen in de westelijke zone, voornamelijk in de verschillende grachten.

4.3.2 Steentijd

Eén artefact kan toegeschreven worden aan de steentijd. Het gaat om een fragment silex dat te interpreteren is als een fragment van een kling, aangetroffen in werkput 12. Een engere datering is niet mogelijk.

4.3.3 Nieuwe – nieuwste tijd

Uit deze periode dateren nagenoeg alle vondsten. Zoals gezegd bestaat de grootste categorie, het aardewerk, uit vaatwerk en uit bouwmateriaal. Het vaatwerk wordt daarbij in hoofdzaak gevormd door fragmenten van bloempotten, terwijl het bouwmateriaal baksteen- en dakpanfragmenten omvat. De aanwezigheid van fragmenten van bloempotten is niet verwonderlijk, gezien de voormalige aanwezigheid van een bloemisterij op het terrein.

Hetzelfde kan gezegd worden van het glas, met een fragment van een groene wijnfles onder de categorie vaatwerk en kleurloos vensterglas in de categorie bouwmetaal. Verder dateren ook het fragment steenkool en het fragmenten leisteen uit deze periode.

4.3.4 Onbepaald

De enige vondst die niet specifiek aan een periode toegeschreven kan worden, bestaat uit een fragment silex. Dit fragment werd niet ver van het andere fragment silex gevonden, maar blijkt in dit geval wel natuurlijk gevormd te zijn.

4.4 Archeologische sporen

In totaal werden 227 sporen geregistreerd, waarvan 219 antropogeen en 8 natuurlijk van aard zijn.

	Drainagebuis	Greppel	Kuil	Paalspoor	Verstoorde zone
Fase 1	94	78	22		16
Fase 2		9	1	1	
Totaal	94	87	23	1	16

De meeste sporen van antropogene aard zijn drainagebuizen en greppels. In mindere mate komen ook kuilen en verstoorte zones voor. Alle sporen zijn te dateren in de nieuwe tot nieuwste tijd.

4.4.1 Situering binnen het onderzoeksgebied

De verschillende sporen die aangetroffen werden tijdens het onderzoek komen verspreid over het terrein voor.

4.4.2 Bespreking sporen

Drainagebuizen

Zoals gezegd omvat de grootste sporencategorie de drainagebuizen, die de bodem verbeteren voor landbouw door een betere drainage van de aanwezige natte bodem.

Fig. 12: WP13 S8

Deze sporen worden gekenmerkt door een homogene bruine vulling en al dan niet de aanwezigheid van terracotta buizen (Fig. 12). De oriëntatie van de sporen is divers en omvat de volgende oriëntaties: noord-zuid, noordoost-zuidwest, noordwest-zuidoost, en oost-west.

Greppels

Ook de aanwezige greppels hebben een gelijkaardige functie als de drainagebuizen. Zij worden op hun beurt gekenmerkt door een homogeen bruine vulling (Fig. 13). De oriëntatie van de greppels is in hoofdzaak noordoost-zuidwest en noordwest-zuidoost. Door de oversnijding van de greppels door drainagebuizen, lijkt het alsof de functie van de greppels later door de drainagebuizen overgenomen is.

Fig. 13: WP4 S6

Kuilen

De aanwezige kuilen hebben in hoofdzaak een donkerbruine vulling en een rechthoekige tot onregelmatige vorm. Twee afwijkende sporen zullen hieronder verder toegelicht worden.

Fig. 14: WP9 S1

Een eerste kuil die opviel is spoor 1 uit werkput 9 (Fig. 14). Deze kuil had een zeer donkere vulling, een onregelmatige vorm en werd in hoofdzaak gekenmerkt door de aanwezigheid van bouwpuin. Bijgevolg is deze kuil vermoedelijk in verband te brengen met de afbraak van een gebouw.

Fig. 15: WP14 S16

Een tweede opvallende kuil is spoor 16 uit werkput 14 (Fig. 15). Deze heeft een ronde vorm en een homogeen bruine vulling met een donkerdere kern. Op basis van de uiterlijke kenmerken werd het vermoeden ingegeven dat het gaat om een waterput of -kuil. Uit een boring die uitgevoerd werd om de diepte van het spoor te achterhalen, blijkt dat het spoor nog 46 cm diep is. Wanneer de dikte van de bovenliggende lagen hierbij gerekend wordt, komt men op een totale diepte van circa 90 cm. Met een wintergrondwaterstand ter hoogte van het terrein dat gelegen is tussen 60 en 80 cm onder het oppervlak, lijkt een functie als waterput- of kuil waarschijnlijk. Het aangetroffen materiaal wijst eerder op een recente datering en omvat een fragment steengoed, afkomstig van een fles en een fragment van een dakpan.

Paalsporen

Fig. 16: WP5S2 - fase 2

Tijdens het onderzoek werd slechts één paalspoor aangetroffen, WP5S2 uit fase 2 (Fig. 16). Het gaat om een vierkant paalspoor met een homogene grijze vulling en is waarschijnlijk eerder als recent te beschouwen. Een kijkvensters rond dit spoor toonde niet de aanwezigheid van gerelateerde sporen aan.

Verstoorde zones

Fig. 17: WPI S1-2

Tot slot zijn ook een aantal verstoorde zones aanwezig op het terrein. Deze worden gekenmerkt door een blauwgrijs uitzicht en zijn sterk gecompacteerd. De verstoorde zones zijn in hoofdzaak te situeren in het zuidwesten van het terrein, aan de kant van de spoorweg en de verkaveling ten zuiden van het terrein (Fig. 17).

Een tweede verstoorde zone is gesitueerd rond het aanwezige waterbassin en omvat sporen uit de werkputten 2 en 9. Tot slot blijkt ook voornamelijk nog werkput 20 gekenmerkt te worden door verstoringen.

4.4.3 Structuren

Na onderzoek en interpretatie van de hiervoor besproken sporen, kon vastgesteld worden dat een aantal sporen deel uitmaken van éénzelfde structuur. Deze structuren bestaan uitsluitend uit drainagebuizen en greppels, die in de verschillende werkputten aangesneden werden en eerder als recent te beschouwen zijn.

4.5 Afgebakende sites

Uit onderzoek van het aangetroffen vondstmateriaal en de aanwezige sporen en structuren die hieruit afgeleid konden worden, kan besloten worden dat er op het onderzoeksterrein tijdens beide fasen geen sites aangesneden werden.

4.6 Besluit

Het archeologisch vooronderzoek aan de Begijnenwegel te Melle bracht in hoofdzaak drainagebuizen en greppels aan het licht. Daarnaast werden ook enkele kuilen aangetroffen, waaronder een puinkuil en een waterput of -kuil, een paalspoor en konden een aantal verstoorde zones afgebakend worden. Alle sporen kunnen op basis van het aangetroffen vondstmateriaal en hun associatie met andere sporen gedateerd worden in de nieuwe tot nieuwste tijd. Tot slot dient

nog de vondst van een klingfragment in silex vermeld te worden. Dit werd aangetroffen tijdens de aanleg van het vlak in werkput 12 en is hoogst waarschijnlijk te dateren in de steentijd.

5 Waardering

5.1 Fase 1

Beleving

De belevingswaarde in functie van schoonheid en herrinneringswaarde is gering tot matig. Aan het oppervlak kunnen nog een aantal greppels herkend worden die functioneerden als drainagesysteem en percellering. Toch kon tijdens het onderzoek vastgesteld worden dat de meeste greppels die in het landschap aanwezig waren gedempt werden, en is de belevingswaarde hier bijgevolg nihil.

Fysieke kwaliteit

In functie van gaafheid van bewaringstoestand van

- Gaafheid
 - Op het terrein werden een aantal menselijke bodemingrepen vastgesteld, in hoofdzaak in functie van de verbetering van de grond door middel van drainage;
 - Hoewel het terrein in het verleden genivelleerd lijkt te zijn, bleek dit nauwelijks tot geen invloed gehad te hebben op het aanwezige bodemarchief.
- Conservering
 - Gezien de natte eigenschappen van de bodem en de hoge grondwatertafel, is een bewaring van organisch materiaal reëel.

Inhoudelijke kwaliteit

De grachtstructuren lijken van inhoudelijke kwaliteit eerder beperkt op archeologisch vlak. Hun belangrijkste informatiewaarde is hun functie als perceelsgrenzen en hun informatieve waarde lijkt dan ook vooral te liggen op historisch-ecologisch vlak. De aanwezigheid van drainagebuizen en kuilen hebben eveneens een beperkte inhoudelijke kwaliteit.

Het archeologisch onderzoek van het terrein heeft echter wel een inhoudelijke kwaliteit in de zin dat het informatie bijdraagt aan de landschapsarcheologie, en verder ook aan een holistische 'culturele biografie' van het landschap. Dit is interessant om de aard, verspreiding en 'kwaliteit' van het archeologisch erfgoed te kunnen inschatten.⁵

⁵ http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/inleiding

6 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is goed bewaard, vooral wat betreft de relatie tussen de verschillende greppels. De geplande bodemingreep zal de ensemblewaarde sterk aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

De kans op bewaring van organisch materiaal is reëel.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

7 Aanbevelingen

7.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sites en analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Fase 1 en 2

Door middel van het uitgevoerde vooronderzoek werden de verschillende archeologische waarden in voldoende mate in kaart gebracht en geïnterpreteerd. Hierbij werd voornamelijk het historische drainagesysteem gekarteerd. Verder archeologisch onderzoek hiervan zal dan ook weinig zinvol zijn.

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Bomans, E., 2006: *Infiltratiestudie. Gemeente Melle, verkaveling Begijnenwegel*, studie bodemkundige dienst van België vzw.

8.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2010)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2010)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2010)
<http://dov.vlaanderen.be>

GISoost, Geografisch informatiesysteem – Provincie Oost-Vlaanderen (2010)
<http://www.gisoost.be>

Nationaal geografisch instituut (2010)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2010)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

9 Bijlagen

9.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing

9.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.

9.3 Archeologische periodes

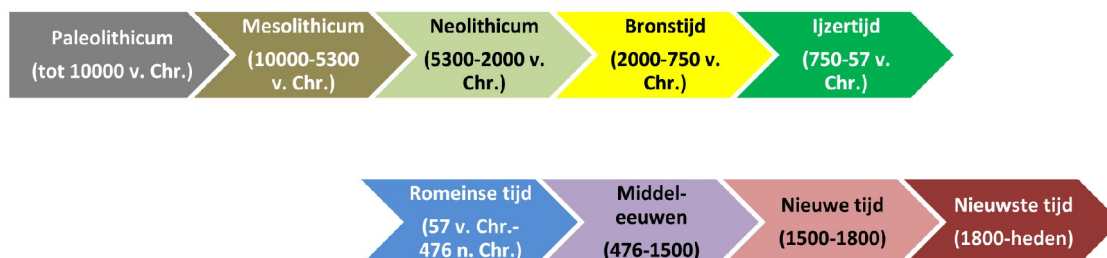

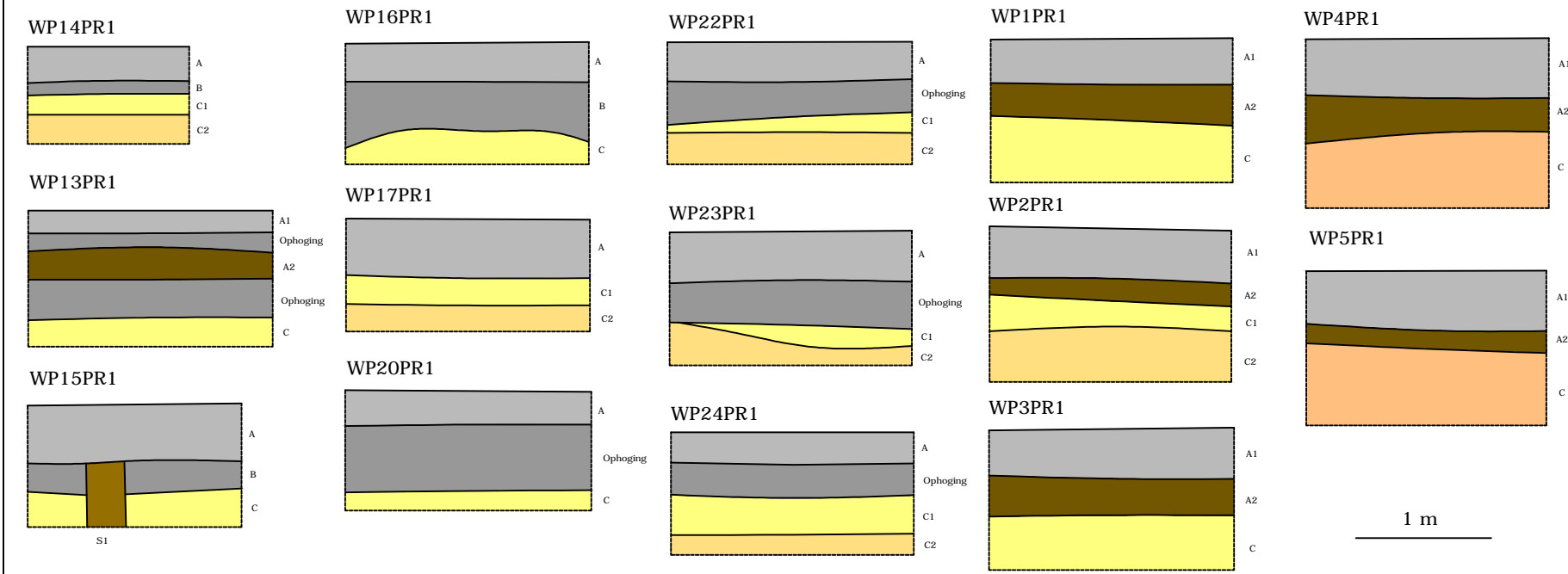
Fig. 18: Archeologische periodes

9.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Inplanting werkputten
 Tekening 1: Profieltekeningen

9.5 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek
 Melle - Begijnenwegel

Formaat: A4
 ID: Profiel- en coupetekeningen 1